

شناسایی ابعاد استقلال دانشگاهی در راستای سیاستهای تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی

میترا شعبانی^۱، کیومرث نیازآذری^{۲*}، ترانه عنایتی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۶/۰۶

چکیده

زمینه و هدف: مهمترین محورهای تحول و نوآوری در علوم پزشکی توسعه زیر ساختها و تمرکز زدایی می باشد لذا هدف پژوهش حاضر، شناسایی ابعاد استقلال دانشگاهی در راستای تحول و نوآوری دانشگاههای علوم پزشکی استان مازندران بود.

روش بررسی: پژوهش از نظر هدف، کاربردی؛ با رویکرد آمیخته و طرح اکتشافی بود و در بخش کمی با روش توصیفی-پیمایشی انجام شد. جامعه آماری در بخش کیفی، اساتید دانشگاههای علوم پزشکی استان مازندران با روش نمونه گیری هدفمند و با در نظر گرفتن قانون اشباع تعداد ۱۰ نفر و در بخش کمی، اعضای هیات علمی به تعداد ۴۳۴ نفر و با روش نمونه گیری تصادفی طبقه‌های براساس مرتبه علمی تعداد ۲۰۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. جمعآوری داده‌ها توسط پرسشنامه محقق ساخته ۷۵ سوالی انجام گردید. روایی صوری و محتوایی ابزار به تایید متخصصان رسید و پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ آن‌ها نیز بالای ۰/۷ محاسبه و مورد تایید قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که؛ استقلال دانشگاهی دارای دو بعد «ساختاری و محتوایی» است. بعد ساختاری دارای چهار مؤلفه استقلال (سازمانی، مالی، سیاستگذاری، روابط ملی و منطقه‌ای) و بعد محتوایی دارای سه مؤلفه استقلال (علمی-آموزشی، پژوهشی، فناوری) است. که بعد ساختاری با بارعاملی ۰/۹۹۰ دارای بیش-ترین و بعد محتوایی با بارعاملی ۰/۹۶۱ دارای کمترین تأثیر است.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌ها و جهت حفظ کیفیت و اعتبار علمی؛ لازم است در دانشگاهها به استقلال و آزادی علمی توجه شود.

کلمات کلیدی: استقلال دانشگاهی، دانشگاه، علوم پزشکی؛ تحول و نوآوری

۱. دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

* ۲. نویسنده مسئول، استاد دانشکده علوم انسانی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران (k.niazazari@gmail.com)

۳. دانشیار دانشکده علوم انسانی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

مقدمه

امروزه نظام‌های آموزش عالی، نقش محوری در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جوامع دارند (۱). بسیاری از برنامه ریزان آمایشی معتقدند دانشگاهها و مراکز آموزش عالی به دلیل کارکردهای متنوع آموزشی، پژوهشی و خدماتی به عنوان یکی از مهمترین نهادهای مکان محور میتوانند اهداف اصلی برنامه‌ریزی‌های آمایشی را دنبال و تغییرات ماهوی زیادی را در حوزه پیرامونی خود ایجاد کنند (۲).

به منظور بهره برداری از ظرفیتهای بالقوه موجود در مناطق مختلف کشور تحول در نظام آموزشی علوم پزشکی با تأکید بر اولویتها به عنوان گام چهارم طرح تحول نظام سلامت، مطرح گردید و بر مبنای آن بسته‌های تحول و نوآوری در آموزش پزشکی تدوین و اجرا شد. در این راستا آمایش سرزمینی، مأموریتگرایی، تمرکززدایی و ارتقای توانمندی دانشگاهها، شناسایی ظرفیتهای بومی و منطقه‌ای و بهره‌مندی از این ظرفیتهای در آموزش علوم پزشکی یکی از مهمترین محورهای تحول و نوآوری در آموزش پزشکی می باشد (۳). با توجه به اینکه نظام آموزش عالی سلامت در ایران به واسطه ادغام در نظام ارایه خدمات؛ ساختار منحصر به فردی دارد و ظهور فناوری‌های جدید و پیشرفته؛ شرایط بخش آموزش پزشکی را دو چندان پیچیده نموده است (۴). بنابراین دانشگاهها باید در پی آن باشند تا برنامه ریزی‌های مناسبی برای دستیابی به جایگاههای بالاتر و افزایش سطح کیفی فعالیت‌های خود طرح‌ریزی نمایند (۵). لذا ایفای بسیاری از رسالت‌های امروزی دانشگاهها در قبال جامعه فقط با تکیه بر استقلال و آزادی علمی شدنی خواهد بود (۶).

همچنین در دنیای امروز با افزایش استقلال و قدرت دانشگاهها انتظار می‌رود آنها در قبال کارکردها و

اعمالشان مسولیت بیشتری را تقبل نمایند (۵). بدین ترتیب افزایش کیفیت آموزش و اثربخشی نظام‌های آموزش عالی اهمیت ویژه‌ای داشته و یکی از مهمترین راه‌های رسیدن به این مهم، بهره‌مندی نظام‌های آموزش عالی از مقوله‌های به نام استقلال است. ماهیت و سرشت دانش که رهایی بخشی، نقادی و نوآوری است، آزادی و خودمختاری نهادهای علمی را طلب می‌کند (۱). بنا به عقیده سالمی حکمرانی مطلوب، موجب تقویت بینش استراتژیک؛ نوآوری و انعطاف‌پذیری میگردد و اجازه میدهد که موسسات بدون حاکمیت قوانین بوروکراتیک در مورد منابع خود تصمیم‌گیری و مدیریت نمایند (۵).

از آنجاییکه حقیقت استقلال مؤسسات آموزش عالی، به ندرت ساختاری دقیق برای یک طرح منطقی است. همچنین، این استقلال یک فرهنگ خاص، حق یا قدرت است، به طوری که ویژگی‌های استقلال دانشگاه‌های یک کشور را نمی‌توان برای کشور دیگر در نظر گرفت (۷). از این رو استقلال دانشگاهی به درجه بالایی از خودتنظیمی و استقلال مدیریتی اشاره دارد (۸) و دانشگاهی مستقل به شمار می‌آید که بتواند با استفاده از اساسنامه داخلی خود بخش‌گسترده‌ای از تصمیمات را در زمینه هدفگذاری و تعیین اولویتها، آموزش، پژوهش، برنامه‌های درسی و اعتبار مدارک، جذب و تخصیص منابع به مصارف مختلف، استخدام هیأت علمی و کارکنان و همچنین گزینش دانشجو اتخاذ کند (۶). از این رو اهمیت موضوع استقلال دانشگاه به حدی است که وینچ^۱ (۲۰۰۶) یادآور می‌شود در فلسفه آموزش دو مسئله مهم وجود دارد:

- ۱- گسترش استقلال به منزله یک هدف آموزشی و
- ۲- کاربرد قدرت تفکر انتقادی. سیاستگذاران به نظریه اصلاحات استقلال به عنوان یک راننده مهم در نوسازی

1. Winch

دانشگاه، تمایل دارند و مؤسسات آموزش عالی، بهبود بیشتر استقلال دانشگاه را به عنوان یک اولویت در نظر گرفته‌اند (۹). از دیدگاه اوکوروسای^۱ (۲۰۱۲) به دلیل اینکه دانشگاهها مسئول حفظ و انتقال فرهنگ، ایجاد دانش جدید از طریق مطالعه و تحقیقات، توسعه ظرفیت‌ها برای قضاوت انتقادی و مستقل می‌باشند، استقلال برای عملکرد صحیح دانشگاه‌ها ضروری است (۱۰).

این نکته نیز در حال روشن شدن است که دولتها بهترین حکمران در باره نحوه فعالیت‌های هر دانشگاه نیستند. امکان ندارد مدیریت بسیار پیچیده جوامع دانشگاهی را کارمندان دولت به طور اثربخش از راه دور انجام دهند و این وظیفه باید به خود مؤسسات واگذار شود (۷). بنابراین توجه به استقلال و آزادی علمی زیربنای استقرار نظام‌های پاسخگویی و یک ضرورت مهم در همه جوامع توسعه یافته می‌باشد (۱۱، ۱۲).

پس از مرور متون پژوهشی مشخص گردید؛ ابعاد استقلال دانشگاهی از دیدگاه خبرگان دانشگاه صنعتی نوشیروانی به ترتیب اولویت، آزادی علمی، استقلال حقیقی، استقلال مالی، استقلال سازمانی و استقلال کارکنان می‌باشد. همچنین ابعاد استقلال دانشگاهی از دیدگاه خبرگان دانشگاه علوم پزشکی بابل به ترتیب اولویت، استقلال مالی، استقلال حقیقی، استقلال سازمانی، آزادی علمی و استقلال کارکنان می‌باشد (۱۳). مطالعه دیگر حاکی از آن است که؛ استقلال دانشگاهی دارای چهار بعد اصلی استقلال سازمانی، استقلال مالی، استقلال علمی و استقلال استخدامی می‌باشد و فرآیندهای سیاسی کشورها، حاکمیت تفکر سیاسی، سیستم متمرکز تصمیم‌گیری دولتی، محدودیت‌های مالی و استخدامی، تعصبات خاص جناحی یا حزبی

از مهمترین موانع در مسیر تحقق استقلال دانشگاهی است که در بروز تمامی این موارد، دولت‌ها نقش اساسی را ایفا می‌نمایند (۹).

میلانی و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهش خود نشان دادند که؛ دانشگاه از نظر استقلال دانشگاهی و پاسخگویی در وضعیت مطلوبی نیست ولی از نظر تضمین کیفیت در حد متوسط است و ارتباط معنیداری بین استقلال دانشگاهی (سازمانی، مالی، نیروی انسانی و علمی) با پاسخگویی و تضمین کیفیت وجود دارد و می‌تواند تا حدودی آن را پیشبینی کند (۱۴). اسدی (۱۳۹۵)، نیز به این نتیجه رسید که؛ بین استقلال در تامین نیرو و بهترین دانشگاه‌های اروپایی در رتبه‌بندی تایمز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. و استقلال مالی، استقلال تامین نیرو و استقلال علمی پیش بینی کننده مناسبی برای رتبه بندی دانشگاه‌های اروپایی هستند (۱۵) و از آنجاییکه ماوریت اصلی دانشگاه‌های علوم پزشکی نه تنها انتقال مفاهیم و انجام پژوهش‌های بنیادی می‌باشد بلکه فارغ التحصیلان این دانشگاه‌ها به لحاظ وظایف خطیری که دارند باید از دانش خویش در کنار پژوهش‌های بنیادی (۱۶) به پاسخگویی به نیازهای جامعه بپردازند و بدلیل تغییرات در جامعه و نقش پاسخگویی دانشگاه‌های علوم پزشکی لازم است استقلال دانشگاهی و آزادی علمی به دانشگاه‌ها اعطا گردد.

در بررسی مطالعات دیگر مشخص شد دولت و مقررات آن، رقابت و بازار و خود حکمرانی از ابعاد ساختاری استقلال دانشگاهی و استقلال سازمانی، استقلال مالی، استقلال کارکنان و استقلال حقیقی از ابعاد کارکردی استقلال دانشگاهی می‌باشند (۱۷) همچنین؛ دخالت قابل توجه دولت در حیطه‌های هفت گانه استقلال دانشگاهی به ترتیب از کمتر به بیشتر عبارتند از: ۱-

1. Okorosaye

این نهادها ظاهر می‌شود (۲۰، ۲۱)

وارگینز و مارتین، در پژوهش خود نشان دادند که دانشگاه‌های کشور اندونزی پس از حرکت به سوی استقلال دانشگاهی، به ارتقای کیفیت به ویژه در برنامه‌های درسی و شیوه پذیرش دانشجو دست یافته‌اند و این امر موجب ارتقای کیفیت علمی و کسب دستاوردهای جدید از جمله ارتقای جایگاه دانشگاه‌های کشور اندونزی در نظام‌های رتبه بندی بین المللی شده است (۲۲). در این راستا مطالعات دیگر نشان دادند که استقلال دانشگاه رابطه مستقیمی با استفاده کارآمد منابع مالی؛ کیفیت تحقیقات و ارتقا دانشگاهها در رتبه های ملی و بین المللی دارد (۵، ۲۳) و دانشگاهها ناگزیر به برقراری روابط جهت رتبه بندی دانشگاهها می باشند (۲۲، ۲۴) بنابراین میان استقلال دانشگاه و رتبه بندی دانشگاهها رابطه مستقیمی وجود دارد و به هر میزان که دانشگاهها از استقلال برخوردار باشند به همان نسبت از رتبه های بهتری برخوردار میشوند.

در نهایت پس از بررسی پژوهشهای صورت گرفته محقق به این نکته دست یافت که اکثر تحقیقات انجام شده با رویکرد کمی و به منظور بررسی مولفه های استقلال دانشگاه صورت گرفته است و آنچه تحقیق حاضر را متمایز می سازد رویکرد آمیخته در پژوهش فوق میباشد و پژوهشگر علاوه بر استقلال مالی؛ سازمانی؛ علمی؛ پژوهشی و استقلال در روابط ملی و محلی به مولفه های استقلال در سیاستگذاری و استقلال در فناوری دست یافت

بنابراین با توجه به مطالب ارائه شده و با توجه به نیازهای مهم کشور در عرصه سلامت، تأکید بر اعتلای جایگاه دانشگاهها و ورود به عرصه دانشگاههای هزاره سوم، تحقق آموزش پاسخگو و عدالت محور، بهره مندی

حیطه تحقیق و انتشار، ۲- برنامه درسی و تدریس، ۳- استانداردهای علمی، ۴- امور کارکنان، ۵- امور حکمرانی، ۶- امور اداری و مالی، ۷- امور دانشجویان خیلی زیاد ارزیابی شد (۱۸) و در مرور پژوهش دیگر مشخص شد که؛ از بین سه حیطه مورد ارزیابی؛ مشکلات مربوط به استقلال مالی و اداری دانشگاه بیشترین میانگین و سپس تأثیر ارتباطات بین المللی و آزادای علمی به ترتیب در مراتب بعدی قرار دارند (۱۱).

ردینگ^۱ (۲۰۱۷)، در مطالعه خود نشان داد که؛ تشخیص وضعیت استقلال دانشگاهی بر اساس چهار معیار ۱- استقلال استراتژیک: توانایی تعیین این که کدام فعالیتها برای چه اهدافی انجام می‌شوند، توانایی به دست آوردن منابع انسانی و مادی خاص به عنوان یک سازمان متمایز، توانایی تعیین ماهیت روابط آنها با دیگر سازمانها و کنشگران اجتماعی، به ویژه دولت. ۲- استخدام کارکنان ۳- جذب دانشجو. ۴- قابلیت‌های مدیریتی، صورت میگیرد (۱۹).

با نگاهی به توسعه تاریخی استقلال در دانشگاهها، به ویژه دانشگاههای دولتی، مشخص شد که وضعیت استقلال اعطا شده به برخی دانشگاههای دولتی، فقط نشان دهنده بخشی از استقلالی است که این دانشگاهها می‌توانند استفاده کنند؛ همچنین؛ دولت، شورای ملی آموزش عالی، و دانشگاهها محتوا و کیفیت آموزش دانشگاهی را تعیین می‌کنند. در بررسی‌های انجام شده نشان دادند که استقلال نهادی کمی، در تعیین محتوا و کیفیت آموزش دانشگاهی در اوگاندا، وجود دارد؛ و مواجهه با بحرانها و تنشها میزان استقلال نهادی در دانشگاه را افزایش می‌دهد و این تنشها به واسطه ماهیت تعاملات بین حوزه سنتی علمی و ساختار اجرایی درون

1. Redding

از فناوریهای نوین و توجه به تمرکز زدایی در نظام آموزش عالی سلامت، هدف از پژوهش حاضر، شناسایی ابعاد استقلال دانشگاهی در راستای سیاست‌های تحول و نوآوری در دانشگاه‌های علوم پزشکی استان مازندران می‌باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است که با رویکرد آمیخته (کیفی و کمی) با طرح اکتشافی انجام شد. در بخش کمی از روش توصیفی از نوع پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری مطالعه حاضر از دو گروه تشکیل شد: ۱- بخش کیفی: اساتید دانشگاه‌های علوم پزشکی استان مازندران که در زمینه موضوع پژوهش خبره هستند به تعداد ۲۰ نفر از آنان مورد شناسایی قرار گرفته و از نظرات آنان استفاده شد. ۲- بخش کمی: کلیه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی استان

مازندران به تعداد ۴۳۴ نفر تشکیل می‌دهند. در بخش کیفی با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و با در نظر گرفتن قانون اشباع تعداد ۱۰ نفر و در بخش کمی، بر اساس فرمول کوکران تعداد ۲۰۴ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای براساس مرتبه علمی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند همچنین معیار ورود به مطالعه تمایل اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران جهت شرکت در مطالعه با سابقه کار مدیریتی حداقل ۵ سال و داشتن حداقل مرتبه علمی مربی و ترجیحا رشته تحصیلی آموزشی مرتبط بود و شرکت کنندگان در مطالعه هر زمانی که مایل به ادامه حضور در مطالعه نبودند از مطالعه خارج شدند (جدول ۱).

جدول ۱- تعداد جامعه و نمونه آماری براساس مرتبه علمی

جمع	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	سمت جامعه
۴۳۴	۴۳	۷۴	۲۸۶	۳۱	
۲۰۴	۲۰	۳۵	۱۳۴	۱۵	نمونه
۱	۰/۰۹۹	۰/۱۷	۰/۶۶	۰/۰۷۱	نسبت

شناسایی ابعاد از طریق مطالعه مبانی نظری و مصاحبه با متخصصان، پرسشنامه اولیه تهیه و طی سه مرحله تعدیل و اصلاحات لازم در آن به عمل آمد. از طریق این پرسش-نامه ابعاد و شاخص‌ها مورد بررسی، اصلاح و تایید نهایی قرار گرفتند. نتیجه بخش کیفی، تولید پرسشنامه خبرگان استقلال دانشگاهی با ۷۵ سوال و ۲ بعد «ساختاری و محتوایی» است. در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته استقلال دانشگاهی با ۷۵ سوال طراحی شد.

جهت جمع‌آوری داده‌ها، در بخش کیفی از دو ابزار فیش و مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد. فرآیند مصاحبه به این ترتیب بود که در هر جلسه مصاحبه، مصاحبه‌شوندگان با اهداف مصاحبه آشنا شدند. میانگین زمان هر مصاحبه ۳۰ دقیقه و نکات کلیدی هر مصاحبه توسط مصاحبه‌گر یادداشت برداری شد. به منظور کاهش تاثیر نحوه مصاحبه در ارایه اطلاعات، تمامی مصاحبه‌ها توسط شخص پژوهشگر انجام پذیرفت. پس از

طراحی شده و به ترتیب از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری می‌شود. روایی صوری و محتوایی ابزارها به تایید متخصصان رسید و روایی همگرا آن نیز با استفاده از ضرایب میانگین واریانس استخراجی (AVE) محاسبه شد که مقادیر AVE برای کلیه مؤلفه‌ها بزرگتر از ۰/۵ هستند، بنابراین پرسش-نامه از روایی همگرا برخوردار است. همچنین جهت سنجش پایایی از آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد که برای تمام مؤلفه‌ها، مقادیر بالای ۰/۷ محاسبه شد که مورد تایید است (جدول ۲).

پرسشنامه شامل دو بخش می‌باشد که بخش اول شامل مشخصات دموگرافیک بود که از میان ۲۰۴ نفر نمونه، اکثر شرکت‌کنندگان مرد (۶۵٪) و (۷۹٪) متاهل و ۱۴٪ از شرکت‌کنندگان کمتر از ۴۵ سال (۵۵٪) بین ۴۵-۵۵ سال و ۳۱٪ بالای ۵۵ سال سن داشتند و بخش دوم شامل ۲ بعد «ساختاری و محتوایی» و ۷ مؤلفه (استقلال سازمانی، استقلال مالی، استقلال سیاستگذاری، استقلال در روابط ملی و محلی، استقلال علمی-آموزشی، استقلال پژوهشی و استقلال فناوری) استفاده شد که این پرسشنامه در طیف ۵-گزینه-ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد)

جدول ۲- روایی و پایایی ابزارهای گردآوری داده‌ها

ردیف	متغیرهای پنهان	کد متغیر	AVE	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی
۱	استقلال سازمانی	AA	۰/۶۶۸	۰/۹۵۴	۰/۹۶۰
۲	استقلال مالی	AB	۰/۶۳۵	۰/۹۴۸	۰/۹۵۴
۳	استقلال سیاستگذاری	AC	۰/۵۷۱	۰/۹۳۱	۰/۹۴۱
۴	استقلال در روابط ملی و محلی	AD	۰/۶۲۳	۰/۹۱۲	۰/۹۲۹
۵	استقلال علمی-آموزشی	AE	۰/۶۷۰	۰/۹۵۱	۰/۹۵۷
۶	استقلال پژوهشی	AF	۰/۶۴۰	۰/۹۱۸	۰/۹۳۴
۷	استقلال فناوری	AG	۰/۸۰۴	۰/۹۳۹	۰/۹۵۳

برای تشخیص کفایت و شرایط لازم داده‌ها برای اجرای تحلیل عاملی، از آزمون‌های تناسب کایزر-مایر-الکین^۱ و بارتلت^۲ استفاده شد که نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تاییدی با استفاده از نرم‌فزارهای SPSS21 استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

سؤال یک: ابعاد استقلال دانشگاهی در دانشگاه‌های

علوم پزشکی استان مازندران کدامند؟

1. Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy
2. Bartlett's Test

جدول ۳- نتایج آزمون KMO و Bartlett

ابعاد	آماره KMO و Bartlett	نتیجه آزمون	درصد واریانس تبیین شده
ساختاری	KMO = ۰/۹۴۳ sig = ۰/۰۰۰	تأیید کفایت و همبستگی داده‌ها	٪ ۷۸/۴۰۱
محتوایی	KMO = ۰/۹۰۹ sig = ۰/۰۰۰	تأیید کفایت و همبستگی داده‌ها	٪ ۸۳/۱۷۹

می‌دهد که در بعد ساختاری ۷۸/۴۰۱٪ و در بعد محتوایی ۸۳/۱۷۹٪ از تغییرات سؤالات توسط مؤلفه‌های استخراج شده قابل تبیین هستند. در ادامه در جدول‌های ۴ و ۵ بررسی تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین میزان بار عاملی هر یک از ابعاد و مؤلفه‌های آن انجام شد.

مطابق جدول ۳، چون مقدار آماره KMO برای هر دو بعد بیشتر از ۰/۷ محاسبه شد. همچنین نتیجه آزمون Bartlett نشان داده که سطح معناداری برای همه متغیرها $Sig < ۰/۰۵$ محاسبه شده است، لذا داده‌ها کفایت و همبستگی لازم جهت اجرای تحلیل عاملی اکتشافی را دارند. درصد واریانس تبیین شده در ستون آخر نشان

جدول ۴- نتایج آزمون تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین میزان بار عاملی برای مؤلفه‌های بعد ساختاری

شماره	کد سؤال	گروه‌ها	نسبت اشتراک	بار اول	بار دوم	بار سوم	بار چهارم
۱	AA1	تنظیم ساختارها و قوانین دانشگاه	۰/۷۵۸	۰/۱۹۳	۰/۲۸۰	۰/۲۵۳	۰/۶۴۰
۲	AA2	انتخاب اعضای هیات علمی از خارج دانشگاه	۰/۸۲۴	۰/۱۷۵	۰/۳۰۶	۰/۲۳۰	۰/۶۷۲
۳	AA3	انتخاب مدیر اجرایی	۰/۷۳۰	۰/۱۹۹	۰/۱۴۷	۰/۲۱۶	۰/۷۳۷
۴	AA4	ارزیابی اساتید و کارکنان	۰/۸۰۰	۰/۲۱۵	۰/۳۶۴	۰/۲۵۰	۰/۶۳۶
۵	AA5	تعیین اهداف و برنامه‌های توسعه دانشگاه	۰/۷۸۷	۰/۳۱۷	۰/۰۳۳	۰/۲۳۴	۰/۷۷۶
۶	AA6	بازنگری ساختار و تشکیلات اداری	۰/۷۲۰	۰/۱۰۵	۰/۲۶۲	۰/۲۲۸	۰/۶۹۶
۷	AA7	انتخاب مکانیسم‌های تضمین کیفیت	۰/۸۵۲	۰/۴۴۶	۰/۱۹۸	۰/۲۱۸	۰/۶۶۵
۸	AA8	فضا و تجهیزات آموزشی	۰/۸۳۰	۰/۴۷۳	۰/۲۳۵	۰/۲۲۸	۰/۵۸۶
۹	AA9	ایجاد رشته‌های کارآفرین	۰/۸۰۳	۰/۲۵۲	۰/۱۴۶	۰/۲۱۸	۰/۶۵۲
۱۰	AA10	ارائه انواع خدمات اجتماعی	۰/۸۲۶	۰/۴۳۲	۰/۱۸۱	۰/۲۴۰	۰/۵۹۱
۱۱	AA11	کاهش یا توسعه تشکیلات سازمانی	۰/۸۳۴	۰/۳۰۴	۰/۱۳۹	۰/۱۳۵	۰/۵۸۲
۱۲	AA12	تدوین معیارهای ارزیابی برنامه‌های اداری	۰/۸۱۸	۰/۱۶۶	۰/۱۰۶	۰/۲۶۶	۰/۵۶۳
۱۳	AB1	تعیین شهریه‌ها	۰/۸۱۰	۰/۲۰۶	۰/۷۶۴	۰/۱۹۵	-۰/۰۲۶
۱۴	AB2	در استقراض پول از بانک‌ها	۰/۸۵۸	۰/۲۴۰	۰/۸۰۳	۰/۱۲۹	۰/۱۳۸
۱۵	AB3	تخصیص کمک‌های مالی به دانشجویان	۰/۷۴۴	۰/۲۰۳	۰/۷۲۹	۰/۰۸۲	۰/۲۳۱

۰/۱۲۰	۰/۱۳۳	۰/۷۱۶	۰/۲۹۷	۰/۷۲۸	تصمیم‌گیری آزادانه در امور مالی داخلی	AB4	۱۶
۰/۱۱۵	۰/۱۷۴	۰/۸۳۲	۰/۱۸۶	۰/۸۷۹	وابسته نبودن به بودجه صرفاً دولتی	AB5	۱۷
۰/۱۹۶	۰/۲۰۸	۰/۶۶۹	۰/۳۱۵	۰/۷۶۷	مالکیت بر ساختمان‌ها و املاک	AB6	۱۸
۰/۰۷۸	۰/۲۴۸	۰/۸۰۵	۰/۲۵۰	۰/۸۵۰	جذب منابع مالی حاصل از مشارکت‌های مردمی	AB7	۱۹
۰/۲۹۵	۰/۰۹۹	۰/۷۶۱	۰/۱۷۳	۰/۸۴۲	نگهداری درآمد حاصل از شهریه دانشجویان	AB8	۲۰
۰/۲۶۹	۰/۱۱۷	۰/۷۷۷	۰/۱۹۹	۰/۸۴۵	نگهداری درآمد مازاد	AB9	۲۱
۰/۱۶۱	۰/۲۲۶	۰/۷۷۱	۰/۲۲۰	۰/۷۸۰	تخصیص شهریه‌ها برای دانشجویان داخلی	AB10	۲۲
۰/۱۹۹	۰/۱۵۱	۰/۸۱۴	۰/۲۳۲	۰/۸۶۶	تخصیص شهریه‌ها برای دانشجویان خارجی	AB11	۲۳
۰/۴۳۶	۰/۲۳۸	۰/۵۲۰	۰/۲۵۱	۰/۷۱۵	توزیع بودجه دانشگاهی	AB12	۲۴
۰/۲۲۶	۰/۲۳۹	۰/۱۶۴	۰/۷۲۷	۰/۷۴۹	مدیریت منابع انسانی	AC1	۲۵
۰/۱۱۷	۰/۱۸۴	۰/۱۲۲	۰/۷۱۵	۰/۷۳۷	استخدام کارکنان و اساتید	AC2	۲۶
۰/۱۱۵	۰/۰۹۹	۰/۱۶۹	۰/۶۹۹	۰/۷۰۲	حقوق و مزایای کارکنان و اساتید	AC3	۲۷
۰/۲۴۸	۰/۱۸۴	۰/۲۴۶	۰/۶۳۱	۰/۷۱۸	برگزاری آزمون‌های استخدامی	AC4	۲۸
۰/۳۹۹	۰/۱۳۸	۰/۰۱۴	۰/۵۰۴	۰/۶۸۴	عزل کارکنان و اساتید	AC5	۲۹
۰/۳۰۳	۰/۰۱۶	۰/۱۱۹	۰/۵۴۱	۰/۷۲۲	تصمیم‌گیری بر رویه‌های ارتقاء کارکنان و اساتید	AC6	۳۰
۰/۴۳۰	۰/۰۸۱	۰/۰۱۳	۰/۵۲۴	۰/۷۵۳	خاتمه دادن به خدمت اساتید	AC7	۳۱
۰/۲۱۸	۰/۰۸۸	۰/۱۳۴	۰/۵۰۶	۰/۷۱۶	نظارت بر شورای دانشگاه	AC8	۳۲
۰/۳۷۲	۰/۰۲۳	۰/۰۲۹	۰/۵۵۱	۰/۶۷۱	نظارت بر انجمن‌های دانشجویی	AC9	۳۳
۰/۲۵۵	۰/۰۵۸	۰/۱۰۲	۰/۷۸۲	۰/۷۹۸	تعیین استانداردهای علمی ورود دانشجویان	AC10	۳۴
۰/۱۵۳	۰/۱۳۸	۰/۲۲۲	۰/۸۳۵	۰/۸۸۱	تعیین سیاست‌ها و رویه‌های سازمانی	AC11	۳۵
۰/۱۹۱	۰/۱۴۵	۰/۰۳۴	۰/۷۵۵	۰/۷۴۰	تعیین استانداردهای فارغ‌التحصیلی	AC12	۳۶
۰/۲۰۵	۰/۷۲۷	۰/۱۲۱	۰/۲۷۲	۰/۷۳۰	دستیابی به استانداردهای ملی	AD1	۳۷
۰/۲۲۰	۰/۷۴۴	۰/۰۷۲	۰/۲۰۱	۰/۷۹۰	ارتباط با صنایع و دستگاه‌های اجرایی	AD2	۳۸
۰/۱۷۶	۰/۸۳۱	۰/۲۰۳	۰/۱۷۵	۰/۸۵۶	عضویت در مجامع و اتحادیه‌های ملی	AD3	۳۹
۰/۲۱۲	۰/۷۰۸	۰/۱۳۷	۰/۲۶۱	۰/۸۴۹	اعطای بورسیه تحصیلی داخلی و خارجی	AD4	۴۰
۰/۲۱۴	۰/۷۳۸	۰/۱۶۱	۰/۱۸۹	۰/۹۲۱	ارتباط با پارک‌های علم و فناوری	AD5	۴۱
۰/۲۱۷	۰/۵۵۹	۰/۰۸۰	۰/۲۹۲	۰/۷۹۵	ثبات برنامه‌های ملی بعد از تغییرات مدیریتی	AD6	۴۲
۰/۲۹۷	۰/۶۸۰	۰/۱۸۲	۰/۱۹۴	۰/۷۸۸	تنظیم روش‌ها و سیاست‌های ملی	AD7	۴۳
۰/۳۹۳	۰/۵۴۴	۰/۰۷۹	۰/۲۲۰	۰/۶۳۱	ارتباط با شوراهای مراکز آموزش عالی ملی	AD8	۴۴

بار عاملی اول: استقلال در سیاستگذاری

بار عاملی دوم: استقلال مالی

بار عاملی سوم: استقلال در روابط ملی و محلی

بار عاملی چهارم: استقلال سازمانی

۲۴ می‌باشد، در این مؤلفه بیشترین بار عاملی ۰/۸۳۲ به سؤال ۱۷ و کمترین بار عاملی ۰/۸۲۰ به سؤال ۲۴ مربوط می‌شود. بار عاملی سوم مربوط به مؤلفه (استقلال در روابط ملی و محلی) است که شامل سؤال‌های ۳۷ تا ۴۴ می‌باشد، در این مؤلفه بیشترین بار عاملی ۰/۸۳۱ به سؤال ۳۹ و کمترین بار عاملی ۰/۵۴۴ به سؤال ۴۴ مربوط می‌شود. بار عاملی چهارم مربوط به مؤلفه (استقلال سازمانی) است که شامل سؤال‌های ۱ تا ۱۲ می‌باشد، در این مؤلفه بیشترین بار عاملی ۰/۷۷۶ به سؤال ۵ و کمترین بار عاملی ۰/۵۶۳ به سؤال ۱۲ مربوط می‌شود.

بر اساس نتایج حاصل از جدول ۴ مشخص شد که؛ بعد ساختاری دارای چهار مؤلفه (استقلال سازمانی، استقلال مالی، استقلال مدیریتی، استقلال در روابط ملی) است. بیشترین بار عاملی ۰/۸۳۵ مربوط به سؤال ۳۵ و کمترین بار عاملی ۰/۵۰۴ مربوط به سؤال ۲۹ می‌باشد. بار عاملی اول مربوط به مؤلفه (استقلال سیاست‌گذاری) است که شامل سؤال‌های ۲۵ تا ۳۶ می‌باشد، در این مؤلفه بیشترین بار عاملی ۰/۸۳۵ به سؤال ۳۵ و کمترین بار عاملی ۰/۵۰۴ به سؤال ۲۹ مربوط می‌شود. بار عاملی دوم مربوط به مؤلفه (استقلال مالی) است که شامل سؤال‌های ۱۳ تا

جدول ۵- نتایج آزمون تحلیل عاملی اکتشافی و تعیین میزان بار عاملی برای مؤلفه‌های بعد محتوایی

شماره	کد سؤال	گویه‌ها	نسبت اشتراک	بار عاملی اول	بار عاملی دوم	بار عاملی سوم
۱	AE1	طراحی و ارائه مواد درسی	۰/۷۴۰	۰/۶۵۸	۰/۳۳۲	۰/۱۸۲
۲	AE2	برنامه آموزشی دانشگاه	۰/۸۸۵	۰/۸۰۸	۰/۲۵۴	۰/۱۴۰
۳	AE3	پذیرش دانشجویان	۰/۸۹۴	۰/۸۰۹	۰/۱۹۶	۰/۲۳۵
۴	AE4	تنوع بخشی به شیوه‌های پذیرش دانشجو	۰/۹۰۵	۰/۸۳۹	۰/۱۹۷	۰/۲۲۹
۵	AE5	انتشار نتایج بدست آمده از فعالیت‌های علمی	۰/۹۲۰	۰/۸۳۷	۰/۲۱۸	۰/۱۸۲
۶	AE6	آزادی علمی برای اساتید در تدریس	۰/۸۴۴	۰/۸۰۷	۰/۱۲۶	۰/۱۷۷
۷	AE7	عدم تأثیرپذیری فعالیت‌های علمی از نگرش‌های سیاسی	۰/۸۷۲	۰/۸۳۱	۰/۲۱۲	۰/۱۶۶
۸	AE8	عرضه مدرک تحصیلی	۰/۸۳۴	۰/۸۴۲	۰/۱۵۱	۰/۱۴۷
۹	AE9	انتخاب زبان آموزش	۰/۷۰۱	۰/۶۶۸	۰/۱۱۲	۰/۲۱۳
۱۰	AE10	محتوای برنامه‌های سطوح مختلف	۰/۸۶۲	۰/۸۵۴	۰/۱۵۰	۰/۱۷۷
۱۱	AE11	تدوین و ارائه برنامه‌های آموزشی	۰/۷۴۶	۰/۷۱۵	۰/۱۷۵	۰/۲۱۱
۱۲	AE12	معرفی رشته‌های تحصیلی جدید در دانشگاه	۰/۵۳۶	۰/۴۲۸	۰/۳۱۳	۰/۱۲۶
۱۳	AE13	حذف برخی از رشته‌های تحصیلی نامرتب	۰/۵۵۵	۰/۴۵۴	۰/۲۲۵	۰/۱۷۵
۱۴	AE14	استقلال در روش‌های تدریس	۰/۵۲۹	۰/۴۱۴	۰/۱۲۴	۰/۲۱۹
۱۵	AF1	آزادی در انتشار نتایج حاصل از فعالیت‌های پژوهشی	۰/۵۵۴	۰/۱۰۱	۰/۴۵۲	۰/۱۷۷
۱۶	AF2	تعیین اولویت‌های پژوهشی	۰/۸۵۹	۰/۲۰۹	۰/۷۹۱	۰/۱۸۷
۱۷	AF3	تصویب انتشارات دانشگاه	۰/۵۴۱	۰/۱۴۴	۰/۴۴۳	۰/۲۰۰

۰/۲۱۳	۰/۷۳۰	۰/۳۲۱	۰/۸۵۴	انتخاب موضوعات پژوهشی	AF4	۱۸
۰/۱۲۹	۰/۷۳۵	۰/۲۷۲	۰/۷۶۳	تصویب دوره‌ها و برنامه‌های پژوهشی	AF5	۱۹
۰/۲۶۹	۰/۶۹۶	۰/۲۷۰	۰/۷۷۸	چگونگی پژوهش در دانشگاه	AF6	۲۰
۰/۱۹۱	۰/۴۶۱	۰/۳۰۷	۰/۵۸۴	همکاری‌های پژوهشی با دانشگاه‌های دیگر	AF7	۲۱
۰/۱۳۱	۰/۸۸۷	۰/۱۶۹	۰/۸۹۲	آزادی‌های لازم در نگارش و ارائه آثار پژوهشی	AF8	۲۲
۰/۱۰۳	۰/۸۹۷	۰/۱۳۲	۰/۹۲۳	ارائه آموزش پژوهش محور	AF9	۲۳
۰/۱۱۰	۰/۸۷۵	۰/۱۶۴	۰/۹۲۰	تجاری سازی تولیدات پژوهشی	AF10	۲۴
۰/۱۰۹	۰/۸۳۵	۰/۱۴۹	۰/۸۶۵	انجام سیاستگذاری‌های پژوهشی	AF11	۲۵
۰/۴۷۶	۰/۲۱۹	۰/۱۶۱	۰/۵۹۸	روش‌های تدریس مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات	AG1	۲۶
۰/۷۶۹	۰/۳۳۲	۰/۲۳۰	۰/۷۸۸	آموزش کاربری فن آوری‌های نوین IT و ICT به اساتید و کارکنان	AG2	۲۷
۰/۸۰۶	۰/۱۱۴	۰/۲۳۸	۰/۸۰۷	برگزاری سمینارهای الکترونیکی	AG3	۲۸
۰/۸۰۶	۰/۱۶۳	۰/۱۷۶	۰/۷۷۸	ارائه محتوا به صورت برخط (آنلاین)	AG4	۲۹
۰/۸۷۰	۰/۱۸۷	۰/۱۲۲	۰/۸۵۴	دسترسی اساتید به کامپیوترهای شخصی در دانشگاه	AG5	۳۰
۰/۸۶۵	۰/۱۷۱	۰/۱۴۰	۰/۸۵۵	استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی	AG6	۳۱

بار عاملی اول : استقلال علمی-آموزشی

بار عاملی دوم : استقلال پژوهشی

بار عاملی سوم : استقلال فناوری

۱۶ و ۱۸ تا ۲۰ و ۲۲ تا ۲۵ می‌باشد، در این مؤلفه بیشترین بار عاملی ۰/۸۹۷ به سؤال ۲۳ و کمترین بار عاملی ۰/۶۹۶ به سؤال ۲۰ مربوط می‌شود. بار عاملی سوم مربوط به مؤلفه (استقلال فناوری) است که شامل سؤال‌های ۲۷ تا ۳۱ می‌باشد، در این مؤلفه بیشترین بار عاملی ۰/۸۷۰ به سؤال ۳۰ و کمترین بار عاملی ۰/۷۶۹ به سؤال ۲۷ مربوط می‌شود. نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که متغیر استقلال دانشگاهی دارای دو بعد «ساختاری و محتوایی» است. بعد ساختاری دارای چهار مؤلفه (استقلال سازمانی، استقلال مالی، استقلال مدیریتی، استقلال در روابط ملی) و بعد محتوایی دارای سه مؤلفه (استقلال علمی-آموزشی، استقلال پژوهشی، استقلال فناوری) می‌باشد.

بر اساس نتایج حاصل از جدول ۵ مشخص شد که؛ بعد محتوایی دارای سه مؤلفه (استقلال علمی-آموزشی، استقلال پژوهشی، استقلال فناوری) است که از مجموعه سؤالات، ۷ سؤال به شماره‌های (۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۷، ۲۱ و ۲۶) با توجه به پایین بودن مقدار نسبت اشتراک و همچنین پایین بودن بار عاملی از مجموعه سؤالات حذف می‌شود. بیشترین بار عاملی ۰/۸۹۷ مربوط به سؤال ۲۳ و کمترین بار عاملی ۰/۶۵۸ مربوط به سؤال ۱ می‌باشد. بار عاملی اول مربوط به مؤلفه (استقلال علمی-آموزشی) است که شامل سؤال‌های ۱ تا ۱۱ می‌باشد، در این مؤلفه بیشترین بار عاملی ۰/۸۵۴ به سؤال ۱۰ و کمترین بار عاملی ۰/۶۵۸ به سؤال ۱ مربوط می‌شود. بار عاملی دوم مربوط به مؤلفه (استقلال پژوهشی) است که شامل سؤال‌های

رتبه‌بندی ابعاد استقلال دانشگاهی بر حسب میزان بار عاملی هر یک از ابعاد به شرح جدول ۶ می‌باشد.

سؤال دو: رتبه‌بندی ابعاد استقلال دانشگاهی در دانشگاه‌های علوم پزشکی استان مازندران چگونه است؟

جدول ۶- رتبه‌بندی ابعاد استقلال دانشگاهی بر حسب میزان بار عاملی

رتبه	بار عاملی	مؤلفه‌ها	رتبه	بار عاملی	ابعاد
۴	۰/۹۲۶	استقلال سازمانی			
۲	۰/۹۴۲	استقلال مالی			
۱	۰/۹۵۰	استقلال سیاستگذاری	۱	۰/۹۹۰	ساختاری
۳	۰/۹۲۸	استقلال در روابط ملی محلی			
۱	۰/۹۳۶	استقلال علمی-آموزشی			
۲	۰/۸۷۵	استقلال پژوهشی	۲	۰/۹۶۱	محتوایی
۳	۰/۷۳۳	استقلال فناوری			

نکردن مسؤولیت‌ها و اختیارات، انزوا و انفعال افراد و سازمان‌ها را در پی دارد و پاسخگویی آنها را کاهش می‌دهد. اعطاء استقلال به دانشگاه‌ها، سیاستی اصولی برای افزایش مسؤولیت‌پذیری، پاسخگویی و ایجاد ثبات است، اما پاسداری از استقلال واقعی دانشگاه و تبدیل نکردن آن به سازمانی متمرکز، به جای نظام آموزش عالی غیرمتمرکز، به آسانی صورت نمی‌پذیرد. از سویی دیگر عدم استقلال و پاسخگویی دانشگاه‌ها منجر به بیتوجهی به کیفیت خدمات آنها و پیامدهایی چون افت تحصیلی، وابستگی علمی، فرار مغزها، عدم کارآفرینی و ضعف تولید دانش خواهد شد. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال بررسی شناسایی ابعاد استقلال دانشگاهی در راستای سیاست‌های تحول و نوآوری در دانشگاه‌های علوم پزشکی استان مازندران هست.

نتایج این پژوهش نشان داد که؛ استقلال دانشگاهی دارای دو بعد «ساختاری و محتوایی» است. بعد ساختاری دارای چهار مؤلفه (استقلال سازمانی، استقلال مالی،

مطابق جدول ۶، همه ابعاد و مؤلفه‌های استقلال دانشگاهی دارای بارعاملی بالاتر از ۰/۷ می‌باشند، لذا تأثیر همه ابعاد و مؤلفه‌ها بر استقلال دانشگاهی تأیید می‌گردد. بعد ساختاری با بارعاملی ۰/۹۹۰ دارای تأثیر بیشتر و بعد محتوایی با بارعاملی ۰/۹۶۱ دارای تأثیر کم‌تر است. در بعد ساختاری، مؤلفه استقلال مدیریتی با بارعاملی ۰/۹۵۰ دارای بیشترین تأثیر و مؤلفه استقلال سازمانی با بارعاملی ۰/۹۲۶ دارای کمترین تأثیر است. در بعد محتوایی، مؤلفه استقلال علمی-آموزشی با بارعاملی ۰/۹۳۶ دارای بیشترین تأثیر و مؤلفه استقلال فناوری با بارعاملی ۰/۷۳۳ دارای کمترین تأثیر است.

بحث

استقلال از الزامات ساختی و کارکردی دانشگاه‌ها می‌باشد، زیرا پیچیدگی تخصصی دانش، ایجاب می‌کند که دانشگاه‌ها مستقل باشند. عموماً با اعطاء استقلال، مسؤولیت‌پذیری افزایش می‌یابد. تفویض

شهرها و دانشگاهها موجب ایجاد تحول و نوآوری و رسیدن به توسعه پایدار شهری میگردد (۲۵) و ذاکر صالحی نشان داد که استقلال مالی؛ اداری؛ استقلال در ارتباطات ملی و بین المللی رابطه متقابل دارند (۲۶) همچنین نتایج تحقیق رضا مهدی نیز نشان داد که دانشگاههای نسل چهارم (دانشگاه پاسخگو) تاثیر قابل توجهی بر توسعه ملی و منطقه ای دارند که زمینه تحول و توسعه خود را فراهم می آورند. (۲۷) مشارکت کنندگان در این تحقیق در پی تجربیات مدیریتی؛ استقلال محلی و منطقه ای را از عوامل موثر و پاسخگویی دانشگاهها میدانستند که در سایر تحقیقات به استقلال در روابط محلی کمتر توجه شده است و میتوان در تبیین آن به سالهای تحقیقات صورت گرفته اشاره نمود. چراکه امروزه نقش پاسخگویی اجتماعی دانشگاهها برجسته می باشد و استقلال محلی دانشگاهها این نقش را پررنگ می نماید.

همچنین از یکسو در این پژوهش اختیار در انتخاب محتوای برنامه های آموزشی سطوح مختلف (کارشناسی - کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی) از جمله مولفه هایی بود که دارای بیشترین بار عاملی در مولفه استقلال علمی - آموزش محاسبه گردید. همانطور که دانشگاهها از استقلال آکادمیک برخوردار شوند به همان میزان نیز از رتبه بهتری در کیفیت برخوردار خواهند بود و با توجه به فناوری های نوین، انتظارات ذینفعان موسسات آموزش عالی تغییرات اساسی صورت پذیرفته لذا دانشگاهها نیاز به استقلال در انتخاب محتوای برنامه های آموزشی خواهند داشت تا نسبت به تغییرات پاسخگو باشند. از سوی دیگر استقلال در ارائه آموزش پژوهش محور دارای بیشترین ارتباط با مولفه استقلال در پژوهش می باشد که میتوان تبیین نمود، در نظام سلامت پیشگیری مقدم بر درمان می باشد لذا فعال شدن مراکز تحقیقاتی

استقلال سیاستگذاری، استقلال در روابط ملی و محلی) و بعد محتوایی دارای سه مؤلفه (استقلال علمی - آموزشی، استقلال پژوهشی، استقلال فناوری) است.

در تحقیق حاضر استقلال در تعیین اهداف و برنامه های توسعه دانشگاه دارای بیشترین بار عاملی از مولفه های استقلال سازمانی، محاسبه گردید. داشتن استقلال نهادی در تعیین اهداف و برنامه ها موجب پاسخگو بودن دانشگاه در قبال جامعه و کلیه ذینفعان خود خواهد بود. همچنین اختیار تامین منابع مالی متنوع و وابسته نبودن به بودجه صرفا دولتی دارای بیشترین بار عاملی از مولفه های استقلال مالی محاسبه گردید و در تبیین آن میتوان بیان کرد از جمله عوامل اصلی رتبه بالای دانشگاهها، اختیار در تامین منابع مالی متنوع می باشد که در این راستا آقین و همکاران به این نتیجه رسیدند که استقلال دانشگاه با استفاده کارآمد تر از منابع مالی همبسته است (۲۳) و آنچه که میتواند رتبه دانشگاه را ارتقا دهد شیوه تامین مالی دانشگاه می باشد. سبحانی نژاد در تحقیق خود نشان داد که تمرکز زدایی در موسسات آموزش عالی پایه و بنیان تحقق الگوی اسلامی و ایرانی پیشرفت به دانشگاه نوآور و خلاق می باشد (۱۲) همچنین از بین گویه های استقلال در روابط ملی و محلی، استقلال به منظور عضویت در مجامع و اتحادیه های ملی دارای بیشترین همبستگی می باشد. از آنجاییکه دانشگاهها باید برنامه های مناسبی برای دستیابی به جایگاه بالاتر طراحی نمایند که در این راستا رشد و تعالی دانشگاهها در شاخص های ملی و بین المللی در سایه ارتباطات با مجامع و اتحادیه های ملی موجبات این پیشرفت را فراهم می آورد.

نتایج پژوهش خوارزمی نشان داد با توجه به افزایش رقابت میان شهرها جهت دستیابی به مزیت رقابتی و تبدیل به جامعه دانشی؛ ارتباط موثر میان مدیریت

در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خود مختار بودن این مراکز در ارائه خدمات و جذب دانشجویان پژوهش محور ضروری به نظر می‌رسد

نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های آقامیرزایی محلی و همکاران (۱۳۹۷)، غیائی ندوشن و خلیلی (۱۳۹۷)، آفاتبار رودباری و همکاران (۱۳۹۶)، میلانی و همکاران (۱۳۹۵)، اسدی (۱۳۹۵)، کریمیان و همکاران (۱۳۹۰) و ردینگ (۲۰۱۷) که به متغیرهایی چون استقلال مالی، استقلال سازمانی، استقلال علمی، استقلال نیروی انسانی و استقلال مدیریتی اشاره کرده‌اند، در یک راستا قرار دارد. اسدی؛ ترک زاده و عباس پور اظهار میدارند که استقلال علمی از نشانگرهای مناسب جهت رتبه بندی دانشگاه‌های اروپایی محسوب میشوند و واگذاری اختیارات به دانشگاه‌ها و آزادی علمی گروه‌های تخصصی؛ راهبرد پاسخگو نمودن دانشگاه‌ها می‌باشد (۲۴، ۲۸، ۲۹) که تحقیق حاضر با پژوهش‌های فوق هم‌راستامی باشد و وجه تمایز آن با سایر تحقیقات در این است که محقق استقلال پژوهشی را در یک طبقه مجزا مورد بررسی قرار داد و همچنین مولفه استقلال در فناوری یافته‌ای بود که در تحقیقات دیگر به آن اشاره نشده بود و محقق در پی تجربیات مشارکت‌کنندگان به آن دست یافت.

استقلال در سیاست‌گذاری یافته‌ای بود که در مطالعات دیگر دیده نشد و از نظر مشارکت‌کنندگان، استقلال در تعیین سیاست‌ها و رویه‌های سازمانی از مولفه‌های استقلال در سیاست‌گذاری می‌باشد که دارای بیشترین بار عاملی است در تبیین این مطلب میتوان بیان کرد که فلسفه وجودی دانشگاه‌های علوم پزشکی نسبت به جامعه، مبتنی بر انعطاف‌پذیری مسولین دانشگاه می‌باشد که بستر لازم جهت تحول و نوآوری را در دانشگاه‌ها فراهم می‌آورند. از آنجایی که دانشگاه‌های علوم پزشکی

نقش خطیر و ارزنده‌ای در قبال سلامت جامعه بر عهده دارند لذا سیاست‌گذاری در نظام آموزش عالی سلامت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و جهت ارتقاء کیفیت و پاسخگویی دانشگاه‌ها، تعیین سیاست‌ها و رویه‌های سازمانی نقشی حیاتی دارند.

در تحقیق حاضر تمام مولفه‌ها در کنار هم مورد مقایسه قرار گرفتند که این امر بستر ساز توسعه دانشگاه‌ها و زمینه ایجاد تحول و نوآوری در موسسات آموزش عالی سلامت می‌باشد.

در نهایت از دیگر یافته‌های پژوهش این است که تأثیر همه ابعاد و مؤلفه‌ها بر استقلال دانشگاهی تأیید شد. بعد ساختاری دارای تأثیر بیشتر و بعد محتوایی دارای تأثیر کمتر است. همچنین در بعد ساختاری، مؤلفه استقلال سیاست‌گذاری دارای بیشترین تأثیر و مؤلفه استقلال سازمانی دارای کمترین تأثیر و در بعد محتوایی، مؤلفه استقلال علمی - آموزشی دارای بیشترین تأثیر و مؤلفه استقلال فناوری دارای کمترین تأثیر است. در تبیین این یافته‌ها بعد ساختاری بیشترین تأثیر را در استقلال دانشگاهی دارد، می‌توان گفت که؛ بعد ساختاری شامل استقلال سازمانی، استقلال مالی، استقلال مدیریتی و استقلال در روابط ملی است که این مولفه‌ها در عملکرد دانشگاه نقش مهمی دارند. از طرفی استقلال سازمانی به توانایی دانشگاه در تصمیم‌گیری آزادانه در انتخاب اعضای هیات علمی از خارج دانشگاه، در روش‌های ارزیابی اساتید و کارکنان، در تعیین اهداف و برنامه‌های توسعه دانشگاه، در سازماندهی و بازنگری ساختار و تشکیلات اداری و در تنظیم ساختارها و قوانین دانشگاه دارد. همچنین استقلال مالی اشاره به توانایی دانشگاه برای تصمیم‌گیری آزادانه در امور داخلی خود، مدیریت سرمایه‌های خود و تحقق اهداف

توانمندی دانشگاهها می باشد . امروزه انتظار می رود دانشگاهها در قبال عملکردشان پاسخگو و مسئولیت پذیر باشند و با توجه به اینکه مولفه های درون دانشگاهی عمدتاً شامل فعالیتهای اصلی دانشگاهها می باشند لازم است جهت تحول و نوآوری در آموزش عالی سلامت اختیار اداره دانشگاهها به آنان واگذار گردد.

پیشنهادهات

در انتها با توجه به یافته های پژوهش حاضر ، مولفه استقلال در فناوری و استقلال در سیاستگذاری از جمله مولفه هایی می باشند که در سایر تحقیقات به آنها اشاره ای نشده است لذا به نظر می رسد لازم است سایر پژوهشگران در این خصوص به تحقیق بیشتر بپردازند و موجبات گسترش دامنه استقلال فراهم آید

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از کلیه مشارکت کنندگان متخصص در فرایند تحقیق که ما را یاری نمودند مراتب تشکر خود را اعلام مینماییم .

تعارض منافع

دراین پژوهش بین نویسندگان تعارض منافع وجود ندارد .

هزینه ها و درآمدهای مالی خود از جمله تعیین شهریه ، استقراض مالی و سرمایه گذاری مالی دارد . استقلال سیاستگذاری نیز به توانایی دانشگاه در تصمیم گیری آزادانه در امور مربوط به مدیریت منابع انسانی ، در استخدام کارکنان و اساتید ، در حقوق و مزایای کارکنان و اساتید و همچنین برگزاری آزمون های استخدامی اشاره دارد و استقلال در روابط ملی و محلی نیز اشاره به توانایی دانشگاه در تصمیم گیری آزادانه در ارتباط با پارک های علم و فناوری ، در اعطای بورسیه تحصیلی داخلی و خارجی و عضویت در مجامع و اتحادیه های ملی دارد . لذا اگر دانشگاهها از نظر سازمانی ، مالی و سیاستگذاری استقلال داشته باشند ، بهتر می توانند بودجه ها و شهریه های دریافتی از دانشجویان را به قسمت های مختلف دانشگاه اختصاص دهند و همچنین بهتر می توانند دانشگاه را مدیریت کنند که این امر در سرآمدی و تعالی دانشگاه نقش مهمی دارد .

نتیجه گیری

نظام آموزش عالی سلامت به منظور تامین نیازهای ملی و حضور در عرصه های منطقه ایی و جهانی نیازمند حرکت در مسیر تحول و نوآوری می باشد . یکی از مهمترین مسائلی که در حوزه آموزش عالی سلامت باید مورد توجه قرار گیرد ، مقوله تمرکز زدایی و ارتقای

منابع

1. Michavila F, Martinez JM. Excellence of universities versus autonomy, funding and accountability. *European Review*. 2018;26(S1):S48-S56.
2. S B. Addition of higher education in the geographical area. *Quarterly journal of research and planning in higher education*. 2016;22(2):49-75.[persian]
3. Malekzadeh R AG, Rezai MS, Yazdani P. The Process of Establishment of Territorial Agenda and Development and Inonovation in Medical Education in Iran. *ClinExc*. 2018;7(special):49-63. [persian]
4. pourabbasi AHA, Akbari H, Kheiry Z, Dehnavieh R, Noorihekmat S, Larijani B. packages for reform and innovation in medical education in islamic republic of iran; a conceptual framework. *teb va tazkiye*. 2017;26(1):45-50. [persian]
5. khanazizi M aA, navehebrahim A, farasatkah M. The exploratory factor analysis and confirmation of the internal factors of university promotion in the national and international frameworks. *Journal of Innovation and entrepreneurship*. 2017;6(12):57-80. [persian]
6. AQATABAR RJ, AGHA MT, BARIMANI K, YOUSEFI SR. THE STUDY OF ACADEMIC INDEPENDENCE GAP BASED ON UNIVERSITY EXPERTS (THE CASE OF BABOL UNIVERSITY OF MEDICAL SCIENCES AND NOUSHIRVANI TECHNICAL UNIVERSITY). *Educational strategies in medical*. 2017;10(5):334-44. [persian]
7. H rm. Effective institutional autonomy of Iranian state universities: the need for dynamism in a globalized world. *Quarterly journal of research and planning in higher education*. 2014;20(4):1-28. [persian]
8. Atugonza R. SDM, Hiire G.B., Kanyerezi R., Kimoga J. Institutional Autonomy in Allocation of Income among the Various Categories of Expenditure in Higher Education: A Case of Makerere University. *International Research in Higher Education*. 2016;1(2):155-60.
9. khalili E gnS. A reflection on the main dimensions and challenges of university autonomy in higher education. *National Iranian Higher Education Congress*. 2016:1-8. [persian]
10. Okorosaye-Orubite A, Paulley F, Abraham N. University Autonomy, Academic Freedom and Academic Staff Union of Universities' (ASUU) Struggles in Nigeria: A Historical Perspective. *Asian Social Science*. 2012;8(12):265-75.
11. Karimian Z KJ, Lotfi F, Amini M. Higher Education Administration and Accountability; the Necessity of Autonomy and Academic Freedom from Faculties' Viewpoint. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011;11(8):855-63. [persian]
12. Sobhani Nezhad M kza. Providing a framework for enhancing the level of university autonomy and its impact on the growth of innovation in the Islamic Model of Iran Progress. *Islamic Model of Iranian Progress Conference*. 2016:1-20. [persian]
13. Mahali TA, Barimani K, Aqatabar Roudbari J. Prioritizing the dimensions of university independence from the perspective of academic

- experts. Iranian Journal of Medical Education. 2018;18:84-93. [persian]
14. A MOHMG. University autonomy and its relationship with the accountability and quality assurance of university services in the higher education system. Quarterly of Research on Educational Leadership and Management. 2016;2(7):147-67. [persian]
 15. asadii M mS. The position of centralization and university autonomy in the internationalization of Iran's higher education system. National Iranian Higher Education Congress. 2016:1-7. [persian]
 16. HOSSEINZADEH F, FIROOZI H, SYAEHPOSHT KA. Towards the third generation of medical universities. JMED. 2018. [persian]
 17. FATHOLLAHI A, YAMANI M, Sabaghian Z, Farasatkah M, GHASI TM. Content analysis of higher education program's with a focus on structural and functional changes of academic autonomy. journal of science and tecnology policy. 2015;7(1):31-45. [persian]
 18. GH rmHrKko. Independent autonomy of state universities affiliated to the Ministry of Science, Research and Technology of Iran. Quarterly of Iranian Higher Education Association. 2013;5(4):137-63. [persian]
 19. Redding G. Critical thinking, university autonomy, and societal evolution; thoughts on a research agenda. Working Paper; 2017.
 20. Hung NT. From the story of "university autonomy" policy in Taiwan: A look at current higher education reform in Vietnam. Tạp chí Khoa học. 2019;16(1):19.
 21. Fumasoli T, Gornitzka Å, Maassen PA. University autonomy and organizational change dynamics: ARENA Oslo; 2014.
 22. Varghese N, Martin M. Governance reforms and university autonomy in Asia. International Institute for Educational Planning (IIEP). 2013.
 23. Aghion P, Dewatripont M, Hoxby C, Mas-Colell A, Sapir A. Why reform Europe's universities? 2007.
 24. M A. The Role of University Autonomy Factors on the Ranking of European Universities. HEL. 2016;9(36):31-49.
 25. Kharazmi OA KB, Badapir H. Evaluation of the relationship between urban management and universities for sustainable development (Case study of Mashhad city). Challenges and strategies for development in deprived areas; kahnooj: azad university. [persian]
 26. Zaker salehii GH ZsA. A Study of the Viewpoints of Managers of Iranian Science Centers on Academic Independence in Iran. IHEA. 2010;3(1):33-59. [persian]
 27. Mahdii R SM. Role and capacity building of fourth generation universities for local and regional development. JIU. 2017;10(35,36):1-22. [persian]
 28. Abbaspour A SM, Rahimian H, Farsatkah M. Qualitative research on government university accountability strategies From the viewpoint of the experts in higher education. jr-lat. 2014;1(3):1-27. [persian]
 29. Turkzadeh J MM, Salimi Gh, Foroogh M. University Enhancement with a Strategic Approach: A Situation Framework for Planning for the Development of the University of Bamiyan, Afghanistan. EPS. 2017;6(11):133-57. [persian]

Identifying dimensions of university autonomy in pursuit of transformation and innovation policies in medical sciences education

Mitra Shabani¹, Kiomars Niazazari^{2*}, Taraneh Enayati³

Abstract

Background and objective: The main focus of transformation and innovation in medical sciences is the development of infrastructures and decentralization. Therefore, the aim of this study was to identify the dimensions of university autonomy in pursuit of transformation and innovation in Mazandaran Medical Sciences Universities.

Methods and Materials: This study was applied in terms of purpose with an exploratory mixed approach, and the research strategies were descriptive survey in quantitative section. The statistical population, in qualitative section, was the faculty members of Mazandaran Medical Sciences Universities, among whom 10 persons were selected through targeted sampling method based on theoretical saturation, and was 434 faculty members among whom 204 ones were selected using stratified random sampling method based on academic rank in the quantitative section as a sample.

Data were collected using a researcher-made questionnaire containing 75 questions. The face and content validity of the tool was confirmed by the experts, and its reliability and Cronbach's alpha with more than 0.7 were corroborated, too. Exploratory and confirmatory factor analysis tests were used for data analysis.

Results: The results showed that the academic autonomy had two dimensions: "structural and content". The structural dimension had four components of autonomy (organizational, financial, policymaking, national and regional), and the content dimension had three components of autonomy (scientific-educational, research and technology). The structural and content dimensions with factor loading of 0.990 and 0.961 had the most and least dimensional effect, respectively.

Conclusion: Considering the findings, it is necessary to pay attention to scientific freedom and autonomy in the universities to maintain the scientific quality and validity.

Keywords: University autonomy, University, Medical Sciences, Transformation and innovation

1. ph.D. Student, Department of Higher Educational Management, Sari Branch Islamic Azad University, Sari, Iran. Shabani.mit@gmail.com
- 2*. Corresponding author, Professor of the Human Science Faculty, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran. k.niazazari@gmail.com
3. Associate Professor of the Human Science Faculty, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.